

Radikal

Genç adam, kızla karşılaşır...

[Melisa Kesmez](#)

Radikal Kitap / 27/04/2012

Murakami, 'Kitabın bu kadar uzun olacağını bilseydim, belki de hiç yazmaya yeltenmezdim' diyor ve '1Q84'ün kendisine 3 yıl hapis yaşattığını, romanın, karakterlerle birlikte kendisini de ele geçirdiğini söylüyor. Havasını şaşırılmış bir Nisan akşamı kapım çaldı. Sadece gözleri görünen bir kurye elindeki kocaman paketi bana uzatmış, çok önemli bir görevi yerine getirdiğini tonlayan ciddi sesiyle "Melisa Hanım, siz misiniz?" diye soruyor. Ağır paketi alıp içeri giriyorum. 1256 sayfalık bir dosya çıkıyor içinden. İlk sayfada '1Q84' yazıyor. "Sonunda tanıştık" diyorum ve iki gün boyunca evden burnumu dahi uzatmadan sürececek bir yolculuğa çıkmak için hazırlıklarımı tamamlıyorum.

Bir Haruki Murakami kitabı, okurluk kariyerimin asla sıradan duraklarından biri olmadı. "Murakami'nin sıradışı kitaplarını okumaktan her zaman çok keyif aldım" gibi bir şey değil bu. "Her kitabı bayılarak bir çırpıda okudum" gibi bir şey hiç değil. Başka bir şey. Daha tuhaf bir şey. Aklımda "hmm, iyi bir kitap" ya da "hiç beğenmedim" gibi bir fikir kırıntısı bırakmayan, bilakis bittiğinde gerçekliğinden emin olduğum şeyleri de muğlaklaştıran, sersemletici bir şey oldu hep benim için Murakami okumak. Yıllar önce 'İmkansızın Şarkısı' ile kapısını araladığım bu tuhaf dünya, her kitapla daha da tuhafıya gitti. Her seferinde daha ilk sayfada Murakami'nin karanlık bir kuyunun derinliklerinden gelen "haydi atla" diyen çağrısına kandım sanki. Her seferinde başıma gelecekle ilgili az çok farkında, onun deli aklının dehlizlerinde kaybolmaya ne kadar hevesli olduğuma şaşıttım kaldım.

Bir cinayet aleti olarak '1Q84'...

1Q84 -orijinal dilinde "içi-ku-haçi-yon" olarak okunuyor- Japonya'da ilk baskısı ilk günde tükenen Murakami'nin romanı olarak 2009'da girdi hayatımıza. Murakami'nin Japonca bilmeyen okurları olarak o vakit olaylara uzaktan şahit olmuş, birbirimize sabırlı olmayı öğütlemiştik sessizce. Elbet babayiğit bir çevirmen bu işe el atacak, beş yıllık hasret noktalanacaktı. Geçen yıl Ekim ayında İngilizcesi ortaya çıkınca bir nebze rahatlasak da, bu hafta Türkçesine -sonunda!- kavuşabilmek sizi bilmem ama bizim buralarda davul zurnayla falan kutlandı. Japonya'da toplamda iki yılda, ayrı ayrı üç kitap olarak basılan '1Q84', bizde tek bir kitap olarak çıktı sahalara. Bu haliyle kötü niyetli birinin elinde cinayet aletine dönüşebilecek gibi görünse de,

Murakami'nin masumca açıkladığı üzere önceden yazdığı "On Seeing the 100% Perfect Girl One Beautiful April Morning" adlı -sadece beş sayfalık- kısa bir hikâyenin uzun versiyonu '1Q84'. "Temelde aynılar. Bir çocuk, bir kızla karşılaşır. Sonra ayrılırlar ve yıllarca birbirlerini ararlar. Ben sadece bu hikâyeyi biraz uzattım '1Q84'te" diyor Murakami. Hatta başta üçlemenin ilk iki kitabını yazıp yettiğine kanaat getirirse de, ikinci kitabın yayımlanmasından bir yıl sonra tekrar masaya oturup üçüncü kitabı yazdığını da çekinmeden ekliyor. Kitabın Amerikan versiyonunu ilk gördüğünde -o da bizdeki gibi tek kitap halinde basıldı- "Çok büyük. Telefon rehberi gibi" yorumunu yapan Murakami, "Eğer kitabın bu kadar uzun olacağını bilseydim, belki de hiç yazmaya yeltenmezdim" diyor ve '1Q84'ün ona üç yıllık hapis hayatı yaşattığını, kitabın karakterleriyle birlikte onu ele geçirdiğini itiraf ediyor.

Niye bilmiyorum ama tersten bir hareketle '1Q84'ün beş sayfalık bir özetini çıkarmak mümkün olur mu diye düşünüyorum. Lakin böylesi kısa bir hikâyeden dallanıp budaklanan, her bir karakterin iç dünyasının derinliklerine dalan, daldıkça palazlanan, "Arigatou!" deyip insana önünde eğilmekten başka çare bırakmayan titiz betimlemeleri ile mekanları ve kişileri kurgu olmaktan çıkarıp gerçek yapan bu romana biraz kısaltmak için dahi el sürmenin delilik olacağına eminim. Bu, ormanı tek bir meşe palamudunun içine sığdırmaya çalışmak gibi bir şey olurdu herhalde. En iyisi nefesini tutup baştan sona okumalı ve peşinden uzunca bir uyku çekmeli.

1984'ten 1Q84'e...

Kitap bir takside başlıyor. Yıl 1984. Taksi Tokyo'nun çevre yollarından birinde trafikte sıkışmış. Arabalar milim ilerlemiyor. Arka koltukça otuz yaşında güzel bir kadın. İnce çoraplar, topuklu ayakkabılar, mini etek. Acelesi var, bir yere yetişmesi gerekiyor. Kadının adı Aomame. Taksinin radyosunda beklenmedik şekilde Çek besteci Janacek'in Sinfonietta'sı çalıyor ve parça çevik bir Murakami okurunun kulağına "bekle ve olacakları gör" diye fısıldıyor. Taksici kadına ileride yolun kenarında onu en yakın tren istasyonuna götüreceği bir merdiven olduğunu, oradan inerek trene binip randevusuna yetişebileceğini söylüyor. Randevusu çok mühim. Fikir Aomame'nin aklına yatıyor ve arabadan iniyor. Lakin şoför -bir Murakami kitabında olduğunu gayet farkında- o merdivenden inerse, gündelik yaşam manzaralarının daha farklı görünmeye başlayabileceğini söylemeden geçmiyor. Onu uyarıyor: "Görünüş sizi aldatmasın. Gerçek daima tektir." Aomame -ki sonradan öğrendiğimiz üzere birini öldürmeye gidiyor- o merdivenlerden iniyor ve elbette her şey değişiyor. Aomame 1984 yılından tali yola sapıp kendini 1Q84 yılının "öteki" dünyasında buluyor.

Hikâyenin diğer ucunda Tengo var. otuz yaşında genç bir matematik öğretmeni. Aynı zamanda henüz kendi imzasıyla yayımlanmış bir kitabı olmasa da kelimelerin dilinden iyi anlayan bir yazar. Tengo'nun yolu Pupa Hava adlı hikâyesiyle bir derginin yeni yazarlar ödülüne başvuran 17 yaşındaki Fukaeri ile kesişiyor. Fukaeri disleksi hastası, okuma yazma güçlüğü çekiyor. Söz konusu derginin editörü, yılların edebiyatçısı, hırs küpü Komatsu bir efsane yaratma hayaliyle Tengo'dan "gölge yazar" olmasını, savruk ve acemi bir dille yazılmış bu hikâyeyi baştan yazmasını istiyor. Tengo bu dolandırıcılığa ne kadar dahil olmak istemese de, Fukaeri'nin şahsına ve kitabına beslediği karşı konulmaz duyguları yüzünden, kendini olayların ortasında buluyor. Pupa Hava, baştan yazılıyor, dergide yayımlanır yayımlanmaz patlıyor. Ardından kitabı çıkıyor ve haftalarca en çok satanlar listesinde ilk sırada kalıyor. Karakterler bu kadarıyla yeterince hercümerç olmamış gibi Fukaeri'nin Öncüler adlı bir cemaatle ilişkisi olduğu ortaya çıkıyor ve bu kitapta dışarıya kapalı cemaate dair birtakım sırları açık etmesiyle -Murakami'ye yakışır şekilde- işler karışıyor. Diğer yandan Aomame, erkekler tarafından şiddete uğramış kadınların sığındığı bir merkezin sahibi olan Madam'la yürüttüğü gizli anlaşma çerçevesinde, kız çocuklarına tecavüz edildiği gerekçesiyle bu cemaatin liderini ortadan kaldırmak üzere hikâyenin merkezine doğru çekiliyor. Bir sürü detaya rağmen hikâyenin özünde aslında yirmi yıl önce birbirlerine âşık olan Tengo ve Aomame var. Ve bu ikisi kitap boyunca aynı göle doğru akan iki ırmak gibi bazen çok yaklaşarak, bazen uzaklaşarak ama aynı yöne doğru akmayı sürdürüyor.

Her karakter ayrı kitap konusu...

Beri yandan, oldukça grift bir kurguya sahip kitabın karakterleri bu kadarla değil. Tengo'nun kent dışında

alzheimerlı hastaların tutulduğu bir bakımevinde yatan babası, sürekli erotik bir vizyonla gözünün önüne gelen ve nerede olduğunu bilmediği annesi, olayları çözmesi için Öncüler cemaati tarafından görevlendirilen ve sezgileri ürkütücü derecede keskin dedektif Uşıkava, Aomame'ye önemli görevlerinde her türlü yardımı -buna intihar etmesi için bir silah da dahil- sağlayan Madam'ın sağ kolu Tamaru... Kitap, hikâyeye farklı anlarda dahil olan birbirinden enteresan karakterlerle, uçsuz bucaksız bir alanda dört bir tarafa doğru genleşse de, aslında her bir karakteri paçasından yakalayan tek bir olayla, aynı eksen etrafında dönüyor. Her kitabında okura bazen karanlık ormanın derinliklerinde yer yer yolunu kaybettirse de, hemen peşinden narin sesiyle “bu taraftan” diyen Murakami'nin yine de alengirli hayal gücüyle okurun bir kez daha aklını karıştırmaya yeltendiğini söylemek gerek.

Kült dinlere, aile bağlarına, edebiyata ve aşka dair bir roman olarak özetleyebileceğim '1Q84', en öz haliyle birbirini arayan iki karakterin hikâyesi. İçinde beklenildiği üzere ziyadesiyle cinsellik ve sürrealite var. Hantal cüssesine inat su gibi akıp gitse de '1Q84'ün Murakami-san'ın okur kalbimde 'İmkansızın Şarkısı' ve 'Sahilde Kafka' ile bıraktığı izlerin yanına pek de yaklaşmadığını söylemem gerek.

Q bilmecesi

'1Q84'le ilgili olarak tartışılan en önemli konu kitabın adındaki gönderme. 'Q' harfinin Japonca 9 anlamına gelen 'kyuu' ile aynı şekilde telaffuz edildiğinin altını çizenler var. Lakin Çinliler ve Japonlar, '1984' konusunda farklı düşünüyor. Doğudaki genel fikir, kitabın adının meşhur Çinli yazar Lu Xun'un "Q'nun Gerçek Hikâyesi"ne gönderme olduğu yönünde. İçinde Orwell'in '1984'üne (özellikle Big Brother bağlamında) pek çok gönderme bulunan kitapta, Q'nun "question mark"ın (soru işareti) Q'su olduğu gibi bir bilgi geçiyor.

'Orwell'la aynı yere zıt yönlerden bakıyoruz'

"Orwell için 1984 bilinmeyen gelecekti. Bizim için bu geride kalmış bir zaman ve bilinen geçmişimizin bir parçası. Asıl geçmişi, olmuş olabilecek bir geçmişin yanına taşıyarak, birinin bileşenlerini diğerinin bileşenlerinin yerine koyarak ve ikisi arasındaki sınırı bulanıklaştırarak, hafızayı daha müşterek bir şeyin içine taşıyabiliriz. Bu yüzden geleceği anlatmak yerine yakın geçmişi anlatmaya daha yakın duruyorum."

"1Q84'ü yazarken, '1984'ü bir daha okudum ve sıkıcı buldum. Yakın gelecek kurgusu yapan çoğu kitabın sıkıcı olduğunu düşünüyorum. Hep karanlık, hep yağmur yağıyor, insanlar hep mutsuz. Cormac McCarthy'nin yazdığı Road'u çok seviyorum. Çok iyi yazılmış Ama yine de sıkıcı. Karanlık bir hikâye ve insanlar insanları yiyor. George Orwell'in '1984'ü yakın geleceği anlatan bir kitap ama bu '1Q84' geçmiş bir zamanı anlatıyor. Aynı yere zıt yerlerden bakıyoruz. Eğer yakın geçmişi anlatıyorsa bir kitap sıkıcı değildir."

"George Orwell ile sisteme karşı ortak bir duygumuz var sanırım. George Orwell hem gazeteci hem de yazardı. Bense sadece yazarım. Ben mesaj yazmak istemiyorum. Sadece iyi hikâyeler yazmak istiyorum. Politik biri olduğumu düşünüyorum ama politik görüşümü belirtmiyorum."

"Ne zaman yeni bir roman yazsam, daha önce yapamadığım bir şeyi yaptığıma dair güçlü bir şey hissediyorum. Her yeni işte bir adım daha atıp içimde yeni bir şey keşfediyorum. Bu romanı bir başlangıç noktası olarak görmüyorum ama kariyerimde önemli bir adım olduğunu düşünüyorum. Bu baştan sona üçüncü tekil kişi olarak yazdığım ilk uzun roman."

"Dördüncü bir kitap olacak mı, bilmiyorum. Romanda yazdıklarımın önce vuku bulan olaylar var, yazdıklarımın sonra vuku bulan olaylar da var. Bu hikâyeler benim içindeler. Onlara bir form vermenin uygun olup olmayacağını ve eğer veririm nasıl bir şekil alacaklarını bilmiyorum. Her şekilde, bir sonuca varmama daha vakit var."

1Q84

Haruki Murakami

Çeviren: Hüseyin Can Erkin

Doğan Kitap

2012, 1264 sayfa, 48 TL.

